

• P E R T S O N A I A •

Edurne Elizondo

«Inori eskatzen ez zaizkion azalpenak exijitzen dizkigute beganooi»

Camille hartza Pirinioetako bakardadean, Itoizko urtegia nahi ez zutenak, derrigorrezko soldaduskari galbidea ekarri zioten intsumisoak... Desobediente anitz ezagutzera eman digun kazetari argia da Elizondo. Bere animaliekiko maitasun eta grina kutsakorra da oso eta gustura solastatu gara beganismoaz, barne kontraesanez, zalantzez, koherentziaz bizi nahi izateaz. Elkarrizketa amaituta, egia esan, urdaiazpiko pintxoia ez da lehen bezain tentagarri ikusten.

REYES ILINTXETA

Argazkiak: Dani Blanco

Natura eta kazetaritza, zure bi pasioak?

Idaztea gustatu zait beti eta animaliekiko grina ere neurea dut. Nire kasuan uste dut bi zaletasunak Camille hartzaren kontuarenga-

tik uztartu zirela. Mugarria izan zen niretzat. Camille Nafarroan agertu zelarik, 1990eko hamarkadaren bukaeran, niri egokitu zitzaidan hainbat erreportaje egin behar izatea.

Orduan hasi nintzen esparru horretan sartzen eta, batez ere, jendea ezagutzen. Hori niretzat garrantzitsuena da. Ingurumen kontuetan lanean ari den hagitz jende interesgarria ezagutzeak eta haien eskutik gauzak ikasi ahal izateak gehiago jakiteko gogoia pizten dizu. Hartzaren arrastoak atzetik Erronkarin hasi nintzen. Gerora horrek Asturiasera eramanez eta 2003az geroztik urtero joan izan naiz. Hemen Nafarroan niretzat oso garrantzitsuak dira Gorosti taldeko kideak, besteak beste.

Hartzaren atzetik eta orain otsoak ikusi dituzu.

Azken zortzi urteotan Narceako kontzejuan hartzaren bila ibili naiz FAPAS taldeko lagunekin, eta han otso asko ere badira. Mamuen gisakoak dira, arrastoa baizik ez duzulako aurkitzen. Orain Zamoran bai, ordea, ikusi ditugu. Asteburu bateko ikastaroa egin berri dut Javier Talegón biologoarekin. Ikaragarriko zaletasuna du eta ahalmen handia hori transmititzeko. Mendian halako aditu batekin ibili ahal izatea ikaragarria da.

Beldurgarriak?

Argi daukat animaliarik arriskutsuenak gizakiak direla, batez ere eskopeta eta pozoia hartuta. Oso fama txarra dauka otsoak eta egia da kalteak sortzen dituela, baina gauzak bere neurrian jarri behar dira. Otsoaren errealitatea ezin da nekazari edo abeltzain baten ikuspuntutik kudeatu. Oreka bat lortu behar duzu. Kalterik bada, ordaindu behar da, baina hobe da erasoei aurre hartzea. Ikasi behar da, lehenbizi, otsoa zer den, nola bizi den, zer jaten duen, noiz eta zergatik egiten duen eraso artaldeetan... Basurdeak eta orkatzak izanez gero, ez ditu artaldeak erasoko. Eta jakin behar da ere zer onurak dakartzen. Besteak beste, beti saiatzen dira harrapatzen ahulen dauden aleak, beraz, alde horretatik laguntzen dute belarjaleen populazioa sendotzen.

Antzeko zerbait esan daiteke hartzari buruz, ezta? Nola kudeatu da hartzaren afera Nafarroan?

Nik ulertzen dut ezin dela informazio guztiguztia eman, batez ere muturreko jarrerak daudenean, baina Camilleren kasuan ez da ia ezer erran eta zerbait atera denean komunikabide zehatz batzuetara bideratu da soilik. Hemen Nafarroan erasoak gertatzen direnean badago kalte-ordain bat, baina erasorik gertatu gabe ere orain arte ordaindu izan zaie abeltzainei beren animaliak hartza zegoen esparruan izategatik. Diru-laguntza hori aruten desagertu da. Urte hauetako hartzaren erasoak zerrenda ikusita bistakoa da oso era-

Hartza Erronkarin

“Hartzari duen balioa eman behar zaio, eta horretarako onena litzateke bertze tokietan egin dutena ikustea. Erronkari bezalako ibar batentzat etorkizunerako giltza izan liteke. Nik uste dut haiek ere konturatzen hasi direla orain, duela bi urte inguru Camille desagertuz geroztik”.

gin murrizta izan duela eta oso abeltzain gutxiri eragin diola. FIEP taldeko kideek anitzetan kritikatu dute Nafarroako Gobernuaren orain arteko hartzaren afera kudeatzeko modua, kalteak ordaindu bertzerik ez duela egin. Haiek proposatzen dute artzaina biodibertsitate sortzailetzat hartzea, eta jarduera hori saritzea, hartzaren eta artzainen arteko harreman horretan alderdi positiboa nabarmendu ahal izateko, eta harreman hori hobetzeko. Hartzaren ikuspuntutik bide hori egokia iruditzen zait. Antiespezista naizen aldetik, berriz, abeltzaintzaren atzean dagoena kolokan jarri bertzerik ezin dut egin, abeltzaintzarentzat animalia baliabide ekonomiko hutsa izaten delako.

Bestalde, Asturiasen azken urteotan turismoak bultzada handia izan du hartzari esker, baina horrekin ere kontuz ibili behar da, ezin delako mendian eta animalien inguruan nahi bezala ibili.

Félix Rodríguez de la Fuenteren saioak ikusten zenituen txikitan?

Bai, ni Félixen alaba naiz, zentzu horretan. Etxean daukat bere *Fauna* entziklopedia. Anitzetan zalantzan jarri izan da haren lan egiteko modua. Ziur naiz lan horrek alderdi argiak eta ilunak izanzen zituela, baina Félix Rodríguez de la Fuenteren dokumentalek belaunaldi oso batean izan zuten eragina ukaezina da. Ni belaunaldi horretako kidea naiz. Telebistari so gelditzen nintzen Rodríguez de la Fuente agertzen zenean. Harekin deskubritu nituen, neurri batean, natura eta otsoaren gisako animaliak. Gerora egin dut antiespezismora bidea. Baina hark utzitako arrastoa ez da desagertu. Transmittitzeko ahalmen ika-

Nortasun agiria

Edurne Elizondo Mitxelena, Beran jaioa 1972ko urriaren 27an. Berria egunkariko kazetaria eta egun Ingurumen Zientzietako ikaslea UNEDen. Kazetaritza eta naturazletasuna uztartu ditu bere jardueran. *Itoitz. Porlanezko Gezurra* eta *Ez dugu nahi. Intsumisioaren ahotsak Euskal Herrian* liburuen egilea da. Antiespezista, animalien eskubideen defendatzailea eta beganoa (ez du animaliarik ezta animalietatik eratorritako produkturik jan edo erabiltzen). Lolita katua rekin bizi da. Elkarrekin bizi dira, baina ez da berea. “Katua rekin dilema anitz ditut. Berak anitzetan jarri nau ataka zailtan: erabaki behar izatea bere bizitzeko moduz, bere osasunaz... Lolita ere beganoa da ni bezala, nik hala erabaki dudalako”.

AZKEN HITZA

Lur jota

“Behin Angelita Alfaro sukaldariari elkarrizketa egin nion. Emakume honek beti eman behar dizu zerbait jateko. Niri turroi batzuk eman nahi zizkidan eta esan nion ez nuela jaten, barazkijalea nintzela –ez nintzen ausartu beganoa nintzela esatera, azalpenak ematen hasi behar ez izateko–. Eta berak esan zidan ‘¿Vegetariana? ¿Y se puede estar así de rolliza siendo vegetariana?’. Lur jota utzi ninduen”.

ragarria zuen. Biologia fakultateak bete egin ziren berari esker eta Estatu osoan talde ekologista anitz bere eraginpean sortu ziren. Iazko udan bere alaba txikia, Odile, fundazioa daramana, ezagutu nuen, eta niretzat izan zen gaurko haurrentzat futbolari ospetsu bat ezagutzea bezala.

Noiztik zara beganoa?

Begano “karneta” 2005eko martxoaren 8an atera nuen. Animalismoen esparruan aktibista den jendeari askotan, kritika moduan, esaten zaizkion gauzek harrিতта uzten naute: “Animalien alde ari zara, baina zer gertatzen da Afrikako haurrekin edo emakumearen egoerarekin?”. Batzuek ez dute ulertzen. Uste dute gizakiak ez diren bertze animaliez arduratzen garelako, ez dugula gizakiarenganako kezkarik izaten. Horregatik Emakumearen Eguna nahita aukeratu nuen beganismoarekin hasteko. Beganoa naiz eta emakumeen arazoez ere arduratzen naiz, adibidez. Inori eskatzen ez zaizkion azalpenak exijitzen dizkigute guri. Ematen du beganook perfektuak izan behar dugula. Ni beganoa naiz eta puntu, eta ez zait iruditzen hori arazo guztiak konpontzeko giltza magikoa denik.

Euskal Herrian naturatik gertu bizi gara, edo hori sinestu nahi dugu, baina beganismoak zaila du hemen, ezta?

Bai. Animaliak erabiltzeko ohitura handia dugu eta alde horretatik antiespezismoak zaila du hemen. Gertatzen da gizartean dena nahasten dela. Oso garbi ikusi behar da ekologismoa, beganismoa, antiespezismoa... ez direla gauza bera. Ni ez naiz ekologista hitzarekin identifikatzen. Ekologistei normalean espezie batzuen egoera inporta zaie, baina antiespezista gehiago doa animalien erabileraren aurka, animalia guztien alde. Niri ez zaizkit soilik axola desagertzeko arriskuan dauden espezieak.

“Abeltzaintzaren atzean dagoena kolokan jarri bertzerik ezin dut egin, abeltzainarentzat animalia baliabide ekonomiko hutsa izaten delako”

Iruñeko Sanferminak pentsaezinak dira zezenik gabe?

Hemen ere gauzak aldatzen ari dira, talde batzuk eta peñak hasi dira, jada, gauza desberdinak antolatzen. Baikorra naiz eta uste dut gauzak aldatuko direla. Argi dut nik ez dudala alternatibarik eman behar. Zer dagoen gaizki, esaten dut eta kito. Eta alternatibarik ez balego ere gaizki dagoena kendu behar da gaizki dagoelako, besterik ez.

Zertan datza antiespezismoa?

Espezismoa espezieen araberako diskriminazioa da. Adibidez, kasu honetan gizakiak bertze espezieak erabiltzen ditu bere mesederako bertze espeziekoak direlako. Esperimentazioan oso garbi ikusten da. Ezin dugu ulertu esperimentazioa gizakiekin. Guk bezala animalia anitzek nerbio-sistema nagusia dute eta, ondorioz, baita sufritzeko eta plazera sentitzeko gaitasuna ere. Hori da denok berdin egiten gaituena. Gaitasun horiek animalia bati bizitzeko eskubidea ematen diote, guri bezala. Gaur egun animaliak gehienbat esplotatzen ditugu jateko. Lortuko bagenu animalien industria hori desageraraztea, arazoaren zatirik handiena desagerraraziko genuke. Animaliak produzitzen dituzten industriak produktutzat hartzen dituzte behiak, txerriak, untxiak... Denak. Animalia horiek jaten dituztenentzat ere halakoak dira. Guretzat objektua dira eta onura ekonomikoa ematen digutelako erabiltzen ditugu, eta iruditzen zaigu edozein gauza egiten ahal dugula haiekin. Ez da beharra, negozioa baizik. Hamaika bideo dago sufrimendu hori erakusten, eta ikusi ez duena nahi ez duelako da.

Baina animaliek elkar jaten dute...

Bertze mundu bat da eta ezin da parekatu. Haiatzat beharra da, guretzako ez. Guk bertze aukerarik dugu. Era berean, inuit batek animaliak ehizatu behar ditu bizitzeko eta ni ez naiz joanen esatera ez duela harapatu eta jan behar. Hori bertze errealitate bat da. Nire iritziz gaurko arazo nagusia industria da. Negoziorako erabilera. Eta ez dugu muturretara joan behar. Begano bezala askotan planteatzen dizkirate inoiz gertatuko ez diren muturreko egoera surrealistikak:

Deseroso

“Beganoa zarela esaten duzunean jende askok sentitzen du bere burua defendatzeko beharra. Ni beganoa izatea haiatzat eraso pertsonal bezala hartzen dute. Ematen du horrek zalantzak sortzen dizkiola eta gaizki sentitzen dira. Halakoetan arazoa ez da nirea, haiena baizik”.

Ilunpean gordetako kalkuluak

“Itoizko urtegiaren eta ubidearen inguruko Pedro Arrojo irakaslearen txostenak hor daude. Nafarroako Gobernuak egin ez dituen edo erakutsi izan nahi ez dituen kalkuluak hor daude. Denbora erakusten ari da saldu zuten ideia ez dela inondik ere erreala. Garrantzitsua da gizarteak ikustea zer gertatzen ari den horrekin”.

irudika ezazu munduan bakarrik zaudela eta aurrean txerri bat duzula, eta ez duzula besterik jateko eta zer eginen zenuke? Aspertuta nago horrekin, benetan! Gure begien aurrean egunero hamaika gauza gertatzen ari dira, aldatzea gure esku ditugunak, nik honetan zentratu nahi dut. Kontsumitzaileok izugarrizko boterea daukagu eta ez bagara zoologikoetara, zirkuetara, akuarioetara joaten, animaliarik jaten ez badugu zer-bait lor dezakegu.

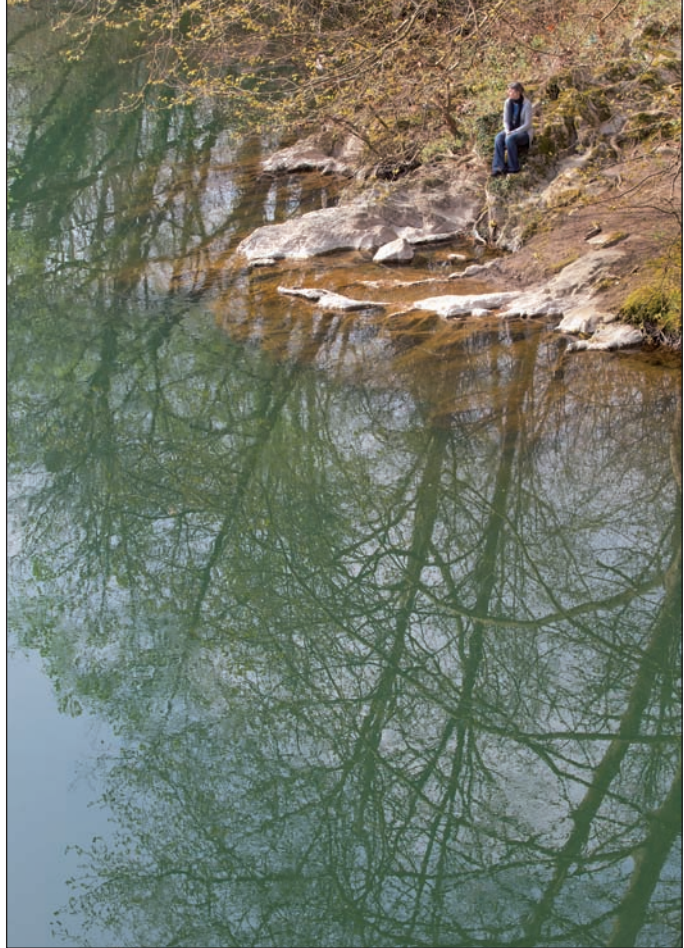
Gaiz aldatuta, Itoitz urtegiaren inguruko erresistentzia borroka asko idatzi duzu.

Hurrengo urtean hamar urte beteko dira etxeak suntsitu zituztela. Tamalez horma hor dago baina Itoitz herria ez. Nik uste dut borroka horretan galdu dela anitz: jendeak bere historia zati bat, bere txikitako etxea, bere arbasoak lurperatuta dauden hilerririk galdu ditu eta Nafarroako Gobernuari oso merke atera zaio dena. Gainera oraindik ez da bukatu: hor dago Nafarroako ubidearen inguruan gertatzen ari den guztia. Jendea hasi da mugitzen azpiegitura horren aurka, ikusita zer dirutza gastatu den eta zenbat gastatuko den bigarren fasean. Nekazariak hasi dira esaten ubiderik ez dutela nahi izugarrizko inbertsioak egin behar dituztelako, errentagarritasuna ziurtatuta ez dagoenean. Borroka honek, halere, gauza on anitz izan ditu. Borroka moldea, errate baterako, oso aberasgarria izan zen.

Zure beste lan garrantzitsu bat intsumisioari buruzko liburua izan da. Desobediencia zibilean espezialista, zeu ere desobediencia?

Etxean ez naiz batere desobediencia izan, baina nire modura ere banaiz. Zentzu batean beganoa izatea intsumisioa izatea da. Itoizko kontua hurbilagokoa nuen. Intsumisioarena ez nuen horren eza-guna eta behin hor murgildutakoan, harritu ninduen gauza anitz aurkitu nuen. Zenbat arpegi, talde eta estrategia desberdin zuten bere baitan intsumisioaren mugimenduak eta nola lortu zuten irudi bateratua erakus-

“Itoitz urtegiaren borrokan anitz galdu da: jendeak bere historia zati bat, bere txikitako etxea... galdu ditu eta Nafarroako Gobernuari oso merke atera zaio”

Bidasoa ibaiertzean hartu ditugu irudiok, hots, Edurne Elizondoren txikitako jolasleku maiteanean.

tea gizartearen aurrean. Izugarrizko indarra izan zuten.

2001ean bazterrean gelditu zen soldaduska egin beharra. Egungo gazteek ez dakite soldaduska bera zer zen ere. Haien sugarra itzali zen?

Urte haietan gizon gazte guztiak egin beharreko kontua zen eta egoera horrek haien inguruko jendea ere hunkitzen zuen, beraz gizartearen oso zabaldua zegoen, oso helduleku ona zuen.

Tresna baliagarria izan zen armaden kontra egiteko. Gaur egun, aldiz, zailagoa da helduleku aurkitzea. Masiboki ez da zalantzan jartzen, adibidez, armetan mundu mailan xahutzen den dirutza.

Orain zer duzu esku artean?

Mugimendu animalistaren inguruko liburu bat ari naiz prestatzen. Mugimendu hori zertan den hemen eta hemendik kanpo azaldu nahi dut. Egin ditudan bertze bi liburuetan bezala, honetan ere oinarria pertsonen testigantzak izanen dira. Ez zait horrenbeste interesatzen mugimenduen historia egitea, baizik eta hor dagoen jendea ezagutzea eta galdetzea zergatik diren antiespezistak. ■

